

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่อง “ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย” มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 3 ประการได้แก่ 1) เพื่อศึกษาลักษณะโครงสร้าง และความหมายคำเรียกชื่อหมู่บ้าน ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย 2) เพื่อศึกษาที่มาหรือเหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน และ 3) เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่สะท้อนออกมาจากชื่อหมู่บ้าน ในอำเภอเชียงแสน ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาได้จากข้อมูลเอกสารของหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น และข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาจำนวน 70 หมู่บ้าน ในอำเภอเชียงแสน ซึ่งประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ และชาวบ้านในหมู่บ้าน โดยได้เก็บรวบรวมข้อมูลประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน ความหมายของชื่อหมู่บ้าน และลักษณะทางภูมิศาสตร์ของบริเวณที่ตั้งหมู่บ้าน และทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ในเชิงพรรณนาตามวัตถุประสงค์

ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างของชื่อหมู่บ้าน (ที่วิเคราะห์ประกอบกับที่มาของชื่อ) อาจเป็นคำๆ เดียว จนถึง 4 คำ โดยส่วนใหญ่จำนวน 56 ชื่อ ประกอบด้วยคำ 2 คำ มีชื่อที่เป็นคำเดียวจำนวน 9 ชื่อ และชื่อที่ประกอบด้วยคำ 3 และ 4 คำมีจำนวน 4 และ 1 ชื่อ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาความหมายของคำที่นำมาประกอบเป็นชื่อหมู่บ้านพบว่า มีการกระจายในกลุ่มความหมายหลัก 3 กลุ่ม ได้แก่ [ธรรมชาติ] เป็นจำนวนมากที่สุด [มนุษย์] และ [ลักษณะ] ตามลำดับ อนึ่ง จากการวิเคราะห์พบว่า ชื่อหมู่บ้านส่วนใหญ่จำนวน 42 หมู่บ้านมีที่มาจากลักษณะภูมิประเทศและสิ่งแวดล้อมบริเวณที่ตั้งหมู่บ้าน นอกจากนี้ชื่อหมู่บ้านอาจมีที่มาจากแหล่งชุมชนสำคัญในอดีต หรือสถานที่สำคัญทางศาสนา ชุมชนเดิม และเหตุการณ์สำคัญในอดีต นอกจากนี้การศึกษาชื่อหมู่บ้านยังมีความเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรมท้องถิ่น อีกด้วย กล่าวคือ ในเชิงประวัติศาสตร์ ข้อมูลการเกิดหมู่บ้านแสดงให้เห็นการขยายตัวของชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่ลุ่มและแหล่งน้ำ นอกจากนี้ยังแสดงออกให้เห็นจากการใช้ชื่อชุมชนหรือหมู่บ้านเดิมเป็นฐานในการตั้งชื่อโดยมีส่วนขยายเป็นคำบอกตำแหน่งและทิศทางในแง่วิถีชีวิตและความเชื่อนั้น มีการใช้คำแสดงลักษณะภูมิประเทศและพืชพรรณ ในการตั้งชื่อหมู่บ้านกระจายอยู่ทั่วทั้งอำเภอ ซึ่งมีการแสดงตำแหน่งโดยสังเขปด้วยแผนที่ นอกจากนี้ชื่อหมู่บ้านยังแสดงให้เห็นวัฒนธรรมภาษา ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นเหนือ ซึ่งมีสอดแทรกอยู่ในการสะกดคำ การออกเสียงคำ และการใช้คำศัพท์ในจำนวนไม่น้อย